

Súlyos történelmi tények kerülnek mérlegre RÓNAI A. „Térképezett történelem” c., bőven illusztrált művében. A memoár fő mondanivalója messze túlmutat RÓNAI professzor életrajzán. A könyv a két világháború közötti esztendőkre kalauzolja el az olvasót, s a tudományos élet olyan területeit világítja meg, melyek évtizedekig nem kaphattak nyilvánosságot Magyarországon.

RÓNAI A., az egykori kolozsvári diák nincstelenül települt át Erdélyből Budapestre, hogy felsőfokú tanulmányokat folytathasson. A minden irányban fogékony fiatalember megjárta az otthontalanság, a nélkülözés poklait, s belkóstolt a létbizonytalanság keserűségébe is. Sorsában fordulópontot jelentett a TELEKI Pállal való találkozás. A földrajztudós politikus felismerte RÓNAI kimagasló képességeit, s olyan lehetőségeket villantott fel számára, melyek későbbi személyes sorsában meghatározóak lettek.

A szerző a párizsi békeszerződés által feldarabolt Magyarország problémáit, s az utódállamokban élő nemzetiségek helyzetét a saját bőrén tapasztalta. Érdeklődése, személyes élményei, valamint a Közgazdaságtudományi Egyetemen szerzett felkészültsége tették alkalmassá arra, hogy a TELEKI által szervezett Államtudományi Intézetben kulcspozíciót töltsön be. A politikai földrajz aktív művelőjeként dolgozott olyan célokért, melyekről a hazai történelemoktatás elmúlt évtizedeiben többnyire egyoldalúságok kerülhettek a tankönyvekbe.

Az 1926-ban alapított Államtudományi Intézet működése még a mai szakmai berkekben is kevésbé ismeretes. Fő célkitűzései közé tartozott: „Gyűjteni az utódállamok területéről minden közérdekű adatot, törvények és rendeletek pontos szövegét, hivatalos statisztikai kiadványokat és térképeket, reprezentáns folyóiratokat, újságokat, memorandumokat, ipari, kereskedelmi, pénzügyi kompasszokat, működési, életrajzi adatokat vállalatokról, szövetkezetekről, bankokról, a közélet szereplőiről, iskolákról, egyházakról.. Beszerzeni minden térképet, helységnevtárat, szakigazgatási útmutatót. Minden eseményt, adatot pontosan lokalizálni.”

Az Államtudományi Intézet, jól felkészült fiatal munkatársai révén, igen hamar a diplomáciai munka és a külföldre irányuló tájékoztatás adatfundamentumává vált. Tényszerűsre törekedve mondott ki a revízióval kapcsolatban agyonhallgatott összefüggéseket. Tanulságosak és töprengésre készítőek RÓNAI A. gondolatai, amelyekben a trianoni döntés túlzásai elleni tiltakozás megfogalmazódott. A tisztán magyarok lakta területek visszaszerzésére irányuló jogos törekvésekben természetesen az egész nemzet önvédelme, önbecsülése jelentkezett. Nem lehet ugyanis elítélni azt a népet, amely a maga természetes helyét kívánja biztosítani a többi között, olyan helyet, amelyért megdolgozott, amelyet védett, rejtett áldozatok árán, sokszor olyanok védelmében is, akik később kisajátították... RÓNAI arra is emlékeztet, hogy Trianon súlyos figyelmeztetés volt abban a vonatkozásban is, hogy nemzetiségi politikánk és társadalmi berendezkedésünk felett eljárt az idő. TELEKI és az értelmiség jobbjai felismerték ezt. A revízió az ő szemükben csak egyfelől jelentett bizonyos területi igényt, másfelől nagyon is szükséges belső revíziót, amit már előre — erre éppen TELEKI a példa — az iskolában és a nevelésben kell előkészíteni, majd megvalósítani.

RÓNAI a szemtanú hitelességével ad értékelést a müncheni egyezmény előkészületeiről, és a korszak feszült légköréről. Az újonnan alakított soknemzetiségű kis államok vezetőinek alacsony fokú politikai kultúrája és szélsőséges nacionalizmusa ugyanis programmá tette a kisebbségek üldözését, amelynek mértéke és erőszakossága igen gyakran messze felülmúlta a Monarchia nemzetiségi politikájával szembeni jogos kisebbségi panaszok horderejét.

A kötet legérdekesebb fejezete az 1938. november 2-i bécsi döntés előkészítése, a Ciano olasz külügyminiszterrel való találkozások leírása és a csehszlovák-magyar területrendezési tárgyalások felelevenítése. A rendkívül gondos tárgyalási dokumentáció, és a nemzetiségek területi elhelyezkedését bemutató térképek publikálása kitűnően bizonyítják: a magyar fél reális érvanyag birtokában tette meggyőzővé a nagyhatalmak előtt azt, hogy igényei jogosak és megalapozottak.

A csehek légionárius telepítéseinek körülményeit és hátterét is nagyon tanulságosan ismerteti a szerző. A betelepítések napjainkban is világszerte heves indulatokat gerjesztő feszültségek forrásai Ciszjordániától Sri Lankáig, Bangladestől Romániáig.

A könyv forrásértékű történelmi és földrajzi információkat közöl a második bécsi döntésről, s különösen értékesek az Erdély nemzetiségi viszonyait bemutató térképek.

A közép-európai térség mai problémáinak s azok gyökereinek megértéséhez nélkülözhetetlen RÓNAI professzor kitűnő munkája. A szerző a nemzetudat csaknem fél évszázada hiányzó fontos alapkövét tette le a „Térképezett történelem” c. munkájával. Elolvasása nem csak a mai politikai döntéshozók és szakemberek számára ajánlott, hanem a földrajz és a történelem oktatói, sói, valamennyi pedagógus számára hasznos és pótolhatatlan.

KUBASSEK JÁNOS